

Eesti maaelu arengukava 2014 – 2020 (MAK) ettevalmistava juhtkomisjoni XVI istung

PROTOKOLL

30.04.2014 nr. 16

Aeg: kell 14.00 - 17.00

Koht: Põllumajandusministeerium, Tallinn

Juhatas: Illar Lemetti

Osalejad: Illar Lemetti, Elis Tootsman, Toomas Kevvai, Marko Gorban, Rauno Aun (asendas Jaan Kallas't), Indrek Laas, Madis Kaldmäe, Kadri Mats (asendas Piret Treiberg'i), Raimond Strastin, Liina Laineveer, Andrus Ristkok, Eha Paas, Aare Vabamäe (asendas Ivar Tedrema'd), Jaanus Marrandi, Rando Värnik, Tiina Saron, Roomet Sõrmus, Kalev Kreegipuu, Veljo Ipits (asendas Sirje Potisepp'a), Marina Kaas, Kaul Nurm, Raul Rosenberg, Krista Kõiv (asendas Hannes Aamisepp'a), Merit Mikk, Margus Timmo, Kalle Küttis, Margo Keerme (asendas Ivar Sikk'u), Tiiu Rüütle, Ando Adamson

Puudusid: Ants Noot, Olavi Petron, Kalle Talviste, Katrin Noorkõiv

Kutsutud: Ivari Padar, Taavi Kand, Ove Pöder, Anneli Kimmel, Mati Tõnismäe, Külli Kaare, Sirli Kalbus, Merle Saaliste, Katrin Rannik, Elar Neito, Madis Reinup, Andrus Vinni, Kristo Mäe, Mari Lahtmets

Istungi helisalvestused ja ettekanded on kättesaadavad Põllumajandusministeeriumi (PM) kodulehel: <http://www.agri.ee/juhtkomisjoni-istungid/>.

1. Sissejuhatus ja päevakorra tutvustus

Illar Lemetti: eelmine istung toimus teadmisega, et rohkem juhtkomisjoni istungeid ei toimu. Seoses maaelu arengukava (MAK) kaasrahastamisega on aga olukord muutunud ja pidasime vajalikuks juhtkomisjoni veelkord kokku kutsuda, et MAK eelarve juhtkomisjoniga läbi arutada.

Ivari Padar: tahame järgmisel nädalal MAK valitsusse saata, saada heakskiit ja mai lõpus saata Euroopa Komisjonile. 2015. a tahame hakata meetmeid rakendama. Mis vahepeal muutus? Kaasfinantseerimise määr muutus 25%-lt 15%-le. Rahandusministeerium on seisukohal, et kaasfinantseerimist tuleb teha minimaalse määraga. Koalitsiooni läbirääkimistel lepitati kokku, et MAK eelarve uuel perioodil ei saa olla väiksem, kui see oli eelmisel perioodil (so 935 mln eurot). Sinna sisse on arvestatud juba varem kokku lepitud 40 mln euro I sambast II sambasse viimine. Miinimummääradele tuleb seega juurde natuke enam kui 18 mln eurot. Seega tuleb algselt planeeritud miljard ja 7 miljonit vähendada 935 mln euroks. ÜPP sambaid tuleb MAK koostamisel vaadata koos. Sellest lähtuvalt oleme teinud ettepanekud, mis puudutavad sammaste vahelist vahendite ümbertõstmist. Teeme ettepaneku lisada uus investeeringumeede väiketootjatele. Oleme kaalunud, kas rakendada I sambas toetuse

diferentseerimist esimesele 39 ha põllumajandusmaale, kuid diferentseerimine ei pruugi anda seda efekti, mida soovime. Oleme seisukohal, et õigem on tõsta osa vahendeid II sambasse ja teha neile väiketootjatele, kes on tegelikult ka tootjad, investeeringumeede. See toetaks valdkonda paremini. Ettepanek puudutab 25 mln eurot. Järgnevalt tutvustame finantstabelit, soovin, et võtaksite kõik sõna ja annaks oma seisukoha, kas toetate finantstabeli sellisel kujul valitsusse saatmist. Loodan, et otsustame ära võimalikult palju. Meetmetspetsiifilised ettepanekud vaatame üle järgmise nädala jooksul. Arengukava on elav dokument, aja jooksul on näha kuidas meetmeid kasutatakse, perioodi sees saab vajadusel vahendeid meetmete vahel ümber tõsta.

Illar Lemetti: lisaks kuulame teie arvamused sammaste vahelise ümbertõstmise ettepanekute kohta.

Kaul Nurm: Talupidajate Keskliit saatis ettepanekud „aktiivse tootja“ mõiste osas ja ministeeriumil on nüüd olnud paar nädalat aega neid analüüsida. Meie arvates on see oluline sisend MAKi (eelarvele, meetmetele). Mis selle mõistega saab, kas tulevad regulatsioonid, piirangud? Kas saaks selles osas kõigepealt väikest ülevaadet?

Illar Lemetti: me oleme tegelenud „aktiivse tootja“ mõistega viimased 3 aastat. Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maaelu direktoraadi peadirektor Jerzy Bogdan Plewa oli täna siin, arutasime ka temaga „aktiivse põllumajandustootja“ küsimust. On vaja komisjoni seisukohta, nende õigustalitlusel on vaja sellega veel tegeleda. Ei hakka seda teemat MAK juhtkomisjonis käsitlema, see tuleb teemaks PMANis. Aga suur tänu Talupidajate Keskliidule, need ettepanekud on hea materjal aruteluks.

Tulles tagasi tänase teema juurde, teil on laual 2 eelarve tabelit. Viimaseid muudatusi arutasime ministriga veel eile hilisõhtul. Täna 16. juhtkomisjoni istungi põhiteema on MAKi eelarve. Eelmise aasta lõpul oli MAKi kooskõlastusring, tehti palju ettepanekuid. Muudatuste osas me praegu arutelu ei ava. Ei ole aega. Ettepanekud on kaardistatud ja olemas. Osa on juba sisse viidud, osa veel lähiajal arutame. Ootame ettepanekuid eelarve osas, ootame põhimõttelist seisukohta, heakskiitu finantstabelile, seisukohta vähendamiste ja sammaste vahelise ümbertõstmise kohta. Teeme lauaringi, anname kõigile võimaluse oma arvamust öelda. Kui on uusi ettepanekuid eelarve osas, mida me veel ei tea, siis on võimalik ka need välja öelda. Kõik olete teinud suure töö ja väärte selle eest tunnustust. Juhtkomisjon on moodustatud selleks, et leida kompromiss, ei saa lähtuda ainult oma valdkonnast, mis kõige enam südamel on. Palun sõnavõttus sellega arvestada. Kõiki sisu osas tehtud ettepanekud me arutame veel järgmise nädala jooksul. Hiljemalt 28. mail tuleb MAK Euroopa Komisjonile esitada ja enne seda peab ta saama valitsuse heakskiidu.

Liina Laineveer: kas täpsustused võiks saata teile esmaspäevaks, kui jääb midagi lahtiseks.

Illar Lemetti: jah, täpsustused võib saata esmaspäevaks.

2. MAK 2014-2020 eelarve muudatusettepanekud

MAK

MAK

eelarve_30-04-2014.2014-2020_eelarve_30

Marina Kaas: kas lambad on väikeste meetmest teadlikult välja jäetud?

Illar Lemetti: väikeste meetmes nimetatud valdkonnad on hindamisel eelistatavad valdkonnad. Siia on valitud sellised valdkonnad, mis sellele suurusrühmale sobiks ja kus isevarustatuse tase on madal. Lambakasvatus ja muud põllumajandussektorid ei ole meetmest välistatud.

Marina Kaas: lambakasvatus sobiks ka sellele suurusrühmale. Teen ettepaneku lisada lambad.

Jaanus Marrandi: mis oli väiketootjate meetme eelarve varem, siis kui meede esimest korda laual oli?

Marko Gorban: väikeste põllumajandusettevõtete arendamise meetme eelarvet meil laual ei olnud. Meede jäi valikust kõrvale just siis, kui hakkasime raha meetmete vahel jagama. Seega võrdlust siinkohal välja tuua ei saa.

Merit Mikk: kas siis, kui ettevõtte taotleb väikeste meetmest toetust, puudub tal võimalus 5 aasta jooksul teistest meetmetest investeringutoetust saada?

Marko Gorban: väikeste meetme eesmärk on see, et ettevõtja toetuse abil kasvaks, kui ta ületab põllumajanduse investeringutoetuse lävendi, s.o müügitulu piiri 16 tuhat eurot, siis ta saab taotleda ka põllumajanduse investeringutoetust.

3. Juhtkomisjoni liikmete seisukohad MAK finantstabeli osas

Roomet Sõrmus: me ei rõõmusta, et investeringutoetuste maht väheneb. Selle ukse võiks lahti jätta, võiks leida lisavahendeid investeringumeetmesse. Meeldib see, et investeringutoetuste puhul lüüakse sihtgrupid eraldi ümbrikutesse, nagu oleme ka varem ettepanekuid teinud. See vastab paremini sihtgruppide erinevatele vajadustele. On hea, et väikeste meetme lisandumisel investeringumeetme lävend tõuseb. Loodame, et nõ vanas investeringumeetmes minnakse edasi ka sellega, et masinate ja ehitiste puhul ei tekitata ebavõrdsete konkurentsi ühes pingereas, kus võitjad on algusest peale teada, arvestades hindamiskriteeriume, mis senistes eelnõudes on olnud. Keskkonnasõbraliku majanduse meetme puhul aitab 30 mln euro ümbertõstmise toetada rohkem aktiivseid tootjaid. Loodame, et raha juurdetõstmisega meetme sisu ja nõuded ei muutu. Kui saame kinni maksta saamata jäänud tulu ja lisakulu, mis meetmes seni oli välja arvatud, ehk 49 eurot ha kohta põhinõudena ja 20 eurot ha kohta talvise taimkatte puhul, siis oleks see toetamist väärt. Kuna raha on vähe ja investeringumeetmete eelarved on pingelised, siis ettevõtja kohta piirmääratõstmise vastu oleme ka, peaks jääma 100 000 euro peale (liikuvale tehnikale ja mitmekesistamise meetmes). Mitmekesistamise meetme puhul suurendab see toetuse saajate arvu. Teistes meetmetes piirmäärad vähenevad, investeringumeetmetes võiks lähtuda samast joonest, et leevendada eelarve vähenemiseset tekkinud pingeid. Meetmete puhul, kus eelarve ei muutu, võiks kaaluda, kas toetus peab minema 100% määradeni välja. Kui loomade heaolu toetus jääb pakutud tingimustega (osaline karjatamine), siis see on ka see, mida oleme varem soovinud.

Andrus Ristkok: poliitiliselt on muudatused aktsepteeritavad. Kui on eesmärgid teada, mis põllumajanduses soovime saavutada, siis II samba kaudu saab seda täpsemalt sihitada. Erihuvi

on olnud finantsinstrumentide meede, selle vähenenud eelarve võib-olla ei anna enam head pilti, et kuidas see tööle võiks hakata.

Raimond Strastin: Aiandusliidu poolt on väikeste ettevõtte eralditõstmise tervitatav. Tingimused lähevad soodsamaks. Mures oleme investeeringumeetmete kärpimise pärast. Kui oleks variante, kuidas investeeringumeetmetest ei peaks kärpima, siis tasuks sellele mõelda. KSM hektarimäära tõstmise on värske ettepanek aga tundub positiivne, eriti aktiivse tootja kontekstis. Loodame, et kompromiss 15% ja 25% määra vahel ei ole 15,1%.

Ivari Padar: juurde saame 18 mln eurot 7 aastase perioodi kohta.

Tiina Saron: kahju, et töötlemise investeeringumeedet on vähendatud, samas kartsime, et eelarve väheneb rohkem. Püüame leppida. Meie jaoks on edaspidi oluline see, et kuidas eelarve jaotub meetme sees. Oleme lähtunud piimastrateegiast ja MAK-i näeme selle strateegia rahastajana, see laieneb ka esmatootmise meetmeteni välja. Piimanduse seisukohalt peab meetmeid vaatama tervikuna, kui ühelt poolt on eelarvet maha võetud, siis ehk saab seda asendada mõne teise meetmega, mis viib samale tulemusele välja. Ei oska pakkuda, kust peaks vahendeid ära võtma. Loodame, et rohkem eelarvet ei vähendata. Meil on olukord juba selline, et konkurendid tulevad meie õuele teha ehitama. Leedus ja Lätis on selle sama meetme riigi poolne toetusmäär 32%. Me peame sellega arvestama.

Eha Paas: Kodukanti puudutavad kõik valdkonnad. Külas on nii suured kui ka väikesed tootjad. Üldpilt on parem, kui kartsime. Hea meel on väikeste meetme lisamise üle. Meie prioriteet on see, et töökohtade loomist toetatakse. Ei ole rõõmsad LEADER meetme eelarve vähenemise üle, külameede liideti LEADER meetmega ja tervikuna on eelarve osas selge vähenemine. Teeb murelikuks, et teised ministriumid survestavad oma sihtgruppe LEADERist raha küsima ja oma strateegiasse sisse kirjutama täiendavaid tegevusi, aga ei ole valmis omalt poolt LEADERile lisarahastust andma. Kutsun ministri aktiivselt teiste ministriümitega koostööd tegema, et LEADER-isse tuleks raha ka teistest fondidest. Näiteks pakutakse, et turvalisuse küsimused lahendatakse LEADER-ist, kuid LEADER ei saa neid lahendada, ressursse ei ole. Maaelu mitmekesistamise meetme eelarve on üle 30% vähenemas võrreldes praeguse perioodiga. Kui arvestada, et kaks meetet pannakse kokku, siis vähenemine on väga suur. Aga see on koht, kus saaks luua töökohti. Ehk annab siin veel mingeid lahendusi leida. Kiviaedade meetet ei ole vaja eraldi, võiks olla LEADER-i all. Aga MAK-iga tuleb edasi minna, iga venitatud päev tähendab, et toetused avanevad üha hiljem.

Ivari Padar: tahaks selle valitsuse tasemel selgeks saada, kui palju läheb vahendeid töökohtade loomiseks maale teistest ministriümiteest. Osa on Siseministri teemad, osa Majandus- ja Kommunikatsiooniministri teemad. Mul ei ole hetkel ühtegi numbrit öelda, et palju raha läheb EL rahakotist või siseriiklikest toetustest maale töökohtade loomiseks. Regionaalministri ametikohta enam ei ole, samas siseministri all on näiteks sellised meetmed nagu Setomaa arengu programm. Tegelikult on üleval küsimus, et kas põllumajandusministriümiteest peaks ühel hetkel saama põllumajandus- ja maaeluministriümiteest, et valdkond oleks paremini koordineeritud. Vabatahtlik pääste (mida Siseministriümiteest LEADER-isse pakub) on kogukondlik tegevus, samuti lastelaagrid, aga selliste tegevuste jaoks tahaks raha ka juurde saada.

Marina Kaas: mul on hea meel selle üle, mida minister ütles põllumajandus- ja maaeluministriümiteest kohta, see on meie ammune unistus. Põllumajandus ei ole enam peamine töökohtade looja maapiirkonnas, enamuse tuleb tertsiaar- ja sekundaarsektorist. Meie

lähtusime oma ettepanekutes Eesti riigi prioriteetidest. Vaja on taasluua töökohad ja tuua inimesed tagasi maale. Selgelt tuleb eelistada väikseid, neil on turutõrge ja tagastamatute toetuste andmine on põhjendatud. Peab tunnustama ministeeriumi, et uues finantskavas on selles suunas juba astunud. Samas on kurb, et põhirõhk kärbetes on tootvatel investeringumeetmetel. See on nagu seemnekartulite kavadel ära söömine. Me ei taha mitmekesistamise meedet näha vähendatuna. Seda on juba kärbitud võrreldes praeguse perioodiga üle kolmandiku. Kaks aastat võttis aega, et saada sinna juurde 9 mln eurot. Eelmises finantstabeli versioonis sai sellest 2 mln ära võetud, nüüd on 2 mln tagasi aga 6,5 mln läheb metsameetmega maha. Nõus, et mets on Eestis oluline ja see on kohalik tooraine, annab töökohti ja arengut, aga ei ole nõus, et raha juurde ei tule. Ettepanek on leida uuesti kate metsatöötlemise meetmele ja mitte minna kallale niigi kärbitud mitmekesistamise meetmele. Metsameetmele katte leidmiseks on 2 ettepanekut. Kuna riik on ise algatanud kaasfinantseerimise vähendamise, siis võiks riik ka ise olla eeskujuks ja võiks vähendada tehnilist abi eelarvet. Kokku võiks hoida uuringute ja ostetavate teenuste mahu pealt. Ei ole vaja kasutada maailmanimedega konsultatsioonifirmasid iga väikese uuringu puhul. Palkame rohkem kohalikke ja ülikoole. Tehnilises abis on suur summa (38 mln eurot) ja sellest on väga suur osa riiklik omafinantseering, siit saaks midagi tagasi panna mitmekesistamisele ja LEADER-ile. Teine kokkuhoiukoht on finantsinstrument. Siin võiks kaasa minna minimaalse kaasrahastamise määraga. Mitte sellepärast, et finantsinstrument ei ole vajalik, vaid seetõttu, et siia saaks juurde hankida ressursi teistest EL allikatest nagu seda tehakse Kredexi meetmete puhul. Euroopa Investeerimispank pakkus mikrokrediidi raha ja Kredex ütles sellest ära. Leidsid, et kallid, palju tüli ja vähe tulu. Kui ministeeriumile tehti ettepanek, et vajalik on mikrokrediit, siis selleks on Euroopas täitsa olemas JEREMIE ja muud sellised meetmed, kus see raha on olemas. Sada ei pea MAK-ist või riigi omafinantseeringust võtma. Kui omafinantseering viia 5% peale ja veel natuke näpistada, siis selle arvel võiks taastada mitmekesistamise, LEADERi ja metsasaaduste töötlemise eelarved.

Kadri Mats: majandus- ja kommunikatsiooniministriumil on kaks murekohta seoses eelarvetabeliga. Peame investeringuid oluliseks, kuna investeringumeetmete eelarvet on kõvasti kärbitud, siis meie ettepanek on mitte kärpida finantsinstrumenti, see on koht, kust saab investeringuid püsivalt toetada. Välja antud raha tuleb tagasi ja saab aidata teisi ettevõtjaid. Nii ei pea investeringumeetmete sihttasemeid langetama, kui finantsinstrumendid on disainitud kaasa aitama investeringumeetmete eesmärkidele. Teine mõte on seotud mitmekesistamise meetmega. Mitmekesistamise meetme eelarve saab olema väga suure pinge all, kui metsa töötlemine läheb sinna alla. Tõenäoliselt on metsasaaduste töötlejaid palju. Kui sellel perioodil asendas osaliselt mitmekesistamise meedet EASi starditoetus, siis uuel perioodil on starditoetuse eelarve 5 mln eurot tervele perioodile ja see on mõeldud neile, kes on võimelised aasta pärast eksportima. See ei ole aga mitmekesistamise meetme sihtgrupp.

Illar Lemetti: liitsime mitmekesistamise meetme alla kaks meedet nii, et vähendasime mõlema eelarvet 10%. Mõistame investeringumeetmete olulisust, aga riigipoolse kaasfinantseerimise vähendamisel on tagajärjed.

Ando Adamson: toetame sammastevahelist vahendite üleviimist. Kahju, et põllumajanduse investeringutoetus väheneb nii palju, sinna võiks võimalusel midagi juurde leida. Toetame MAK-iga edasi minemist.

Jaanus Marrandi: laua taga istun Maaparandajate Seltsi esindajana. Ei saa mööda sellest, et taristu meetme eelarve on 10% väiksem, see on raskemini kättesaadav ja summad on väiksemad kui praegusel perioodil. Siin võiks eelarve vähem väheneda. Mul on kahju ajast,

mis kahe aasta jooksul investeringutoetuste kahte kasti jagamisele kulutasime. See, et täna on olemas väiketootjate meede, võimaldab investeringutoetusi paremini sihitada. Huvid ongi erinevad, mõnel on vaja lambapügamise kääre, teisel lauta. I sabast raha KSM-i ümbertõstmise vajab kaalumist, tahaks põllumeestega rääkida. Finantsinstrumentidega oleks hea kätt harjutada. Finantsinstrument võib olla mingitel juhtudel lahendiks. On oluline, et kuidas ta disainitud saab, seda meedet võiks arendada. Põhimõtteliselt oleme valmis ettepanekut toetama.

Tiiu Rüütle: külameetme ja LEADER-i liitmine tekitas suuremaid ootusi LEADER-ile. 15%-line vähenemine oleks selle meetme mõttetuks muutnud. LEADER tegevusgrupid on hetkel strateegiaid uuendamas. Põhilised jooned on ettevõtluse toetamine ja elukeskkonna parandamine. Ettevõtluse osa peame ilmselt ümber vaatama, loodame leevendust väikeste meetmest. Ettepanek on kiviaia taastamise toetus tõsta LEADER-isse. Oleks oodanud valitsuselt edumeelsemat suhtumist muude fondide kaasamisel LEADER-i osas. Teised riigid julgusid seda teha. Päästeamet ja muinsuskaitse on meil strateegiate koostamisel suured külalised, see tekitab muret, me ei suuda kõiki maailma asju LEADER-iga ära parandada.

Krista Kõiv: Maamajanduse Infokeskus on ettepanekutega nõus. Tahaks positiivsena ära märkida, et puutumata jäid teadmussirde, kvaliteedikavade ja koostöö meetmed. Koostöömeetmed on keerulised ja eelarved on väikesed. Siin oleks olnud lihtne öelda, et raske rakendada ja me loobume nendest. Need on olulised meetmed, loodame, et saame siin ministeeriumile abiks olla, et eelarve saaks ära kasutatud, et ei peaks perioodi lõpus hakkama vahendeid ümber tõstma.

Ivari Padar: mina ei näe valitsuse tasandil suuri lisarahasid valdkonda tulemas. Peab olema siht ees ja nutikus, et kuidas primaarsektor saaks lõpphinnast võimalikult suure osa. Läbi nende meetmete saab sihikindlalt selles suunas tegutseda.

Kalev Kreegipuu: viimast finantstabelit vaadates mingit kannapööret teha ei saa ja ei tahagi. Meie mure on olnud *top up*-ide kaotamisest tekkinud suured augud piimatootjatele, veisekasvatajatele ja teraviljatootjatele. Meie ettepanekud on lähtunud püüdest neid auke leevendada. Pooldame väikeste tootjate meedet, eelistame seda 39 esimese hektari toetamise asemel. Ei saa olla investeringutoetuste nii suure vähenemise poolt. Tahaks, et investeringutoetused jääks eelmise perioodi tasemele. Praeguse kolme vähendamise tulemusel on see 45 mln eurot väiksem (191 mln euro pealt on eelarve langenud 146 mln euro peale). See teeb muret. Kas väiketootjate meede peab nii suur olema, et 2600 potentsiaalsest taotlejast 2000 saavad toetust? Võiks sealt osa tõsta tagasi investeringu meetmesse ja muuta seda paindlikumaks, eelkõige arenevatele tootjatele, kes on saavutanud käibe üle 16 000 euro. Loomade heaolu osas hetkel ettepanekuid ei ole. Sammaste vahelise ümbertõstmise osas on liikmetel ilmselt eriarvamused. Poolt ilmselt segatootjad ja teraviljatootjad, see leevendaks nende puhul *top up*-ide ärajäämise auku paremini. Vastu on ilmselt mahetootjad, kes KSM-i ei saa. Kaldume sinna poole, et võiks ümber tõsta. Vajame aega, et liikmetega aru pidada. Poollooduslikele kooslustele I sambast vahendite suunamise osas ei oska arvamus avaldada, ilmselt ei ole vastu. Toetame kiviaia LEADER-isse tõstmist.

Madis Kaldmäe: Siseministeerium on põhimõtteliselt muudatustega nõus. Mis puudutab maaelu mitmekesistamist ja LEADER-it, siis kui on vähegi võimalik, siis tuleks leida sinna (eriti mitmekesistamisse) vahendeid juurde.

Veljo Ipits: Toiduliit pidas nädal tagasi aastakonverentsi, kus osales ka nõ Euroopa Toiduliidu pealik, kes pidas kõne Euroopa arengusuundadest. Toidusektor on EL-is suurim nii käibe kui ka tööhõive poolest, kuid EL-i toidusektori konkurentsieelis võrreldes muu maailmaga on hakanud vähenema. Sektori arendamiseks tehakse arengukava. Kõik riigid panustavad võimalikult palju toidusektori investeringutesse. Kui EL-is liiguvad investeringud horisontaalselt, siis mujal maailmas vertikaalselt. Selles valguses vähenemised investeringumeetmes meid väga ei rõõmustanud. Iga miljon on meie jaoks tähtis. Tähtis on ka see, et tootja saaks investeringuteks toetuse kätte. Vajame hea kvaliteediga ja palju toorainet Eestist. Vaatasime ka finantsinstrumendi poole, et mida vähendada, aga sealt ei saa ka lõputult võtta. Kui finantsinstrumendid hakkavad ilmet võtma, siis võiks seal kaaluda alameedet töötlejatele, et leevendada investeerimistoetuste vähendamist. Soovime, et protsess läheks edasi võimalikult kiiresti, meie poolt põhimõtteline heakskiit.

Indrek Laas: Keskkonnaministeeriumil on kaks peamist teemat – metsandus ja keskkonnakaitse. Metsanduse osas kordan üle, et puit ja toit on võrdväärsed Eesti majanduses (saama toodangu väärtus, sama palju inimesi, sama palju lisandväärtust). Metsanduse meetmed oli 1,6% kogu MAK-i eelarvest enne vähendamist. Nüüd on algest 16,5 mln eurost alles 8,7 mln eurot. Viide oli metsandussaaduste töötlemise meetmele. Võrdluseks, analoogne artikkel 17 toetus põllumajandussaaduste kohta on täpselt 10 korda suurem. Oleme siin teatavaks kompromissiks valmis. Teine teema on see, et oleme algusest peale juhtinud tähelepanu, et toetused Naturad aladele (mets ja põld) ja PLK-le on aladimensioneeritud. Meie poolt kooskõlastusel esitatud ettepanekute osas fundamentaalseid muutusi ei ole tehtud. Tervitame sammaste vahelist ümbertõstmist. Ei toeta eelarvet sellisel kujul, nagu on praegu esitatud, kasutaks järgmist nädalat arvamuse kujundamiseks.

Raul Rosenberg: Ühtsed pindalatoetused tagavad põllumajandusettevõtete stabiilse tulu, vähendavad riske ja kasvatavad nende turuväärtust. Kui turuväärtus on hea, siis on ka parem laenu võtmise võime. Esimese samba toetuse vähendamine suurendab kohe survet investeringumeetmetele. MAK-is on kaks poolt. Üks pool on inimene, kes on kõige tähtsam ressurss maal. See mõte, et LEADER-isse peaks tulema raha ka teistest fondidest, on hea, aga seda me ei saa suunata, saame teha ettepanekuid. Teine pool MAK-is on ettevõtlus. Ettevõtlus peab ennast ise ära majandama. Siin ongi finantsinstrumentide koht. Tootlikud investeringud võiks teha finantsinstrumendiga (laenu, tagatised, omakapitaliinvesteringud). Toetustega võiks suunata mittetootlike investeringuid (näiteks keskkonnakaitsealised, loomakaitsealised). MES-i suunata on ka nõuandeteenistus. Nõuandesse suunatavat raha ei vähendatud, usume, et nõuandeteenistuse suudame muuta efektiivsemaks ja tootjasõbralikumaks. Finantsinstrumentide 40 mln eurose eelarvega suudame valmis kirjutada kõik instrumendid ja protseduurid (sh madalama tagatistasuga käendus, kaaslaenamine pankadega ja omakapitali investeringud ja riskikapitali loomise põhimõtted) ja suudame neid minimaalselt rahastada ja tõestada, et need töötavad ettevõtja heaks. Oleme MAK-i sellise rahajaotusega nõus. Põhimõtteliselt võiks kõik tootlike investeringute vahendid olla taaskasutatavad, pigem nad võiks olla siis ka ilma laenuintressideta, ilma tagatistasuta ja võimalikult väikese riskikapitali fondi tootlusega.

Rauno Aun: PRIA annab heakskiidu eelarvepakatile ja toetame vahendite tõstmist I sambast II sambasse. Loodame, et jõuame võimalikult kiiresti MAK-i rakendamiseni.

Rando Värnik: tundub nagu MAK-i maht ei vähene, aga reaalses väärtuses tänase ostujõu tingimustes on vähenemine 32,4%. Sama raha juures saab tunduvalt vähem tehinguid teha ja investeerida. Riik on teinud vale otsuse ja vähendanud sealt, kus on nõrgem lüli. Pooldan

sellist lähenemist, kus me toormele saame anda võimalikult palju lisandväärtust ja viime tooret võimalikult vähe välja. Nii saaks Eesti rohkem raha kätte ja pakkuda rohkem töökohti. Kõik meetmed, mis soosivad lisandväärtuse andmist ja raha jäämist Eestisse, on teretulnud. Vahendite ümbertõstmine I sambast ja selle rahaga väiksematele tootjatele eraldi meetme loomine on vajalik. Eestis on vaja mitmekesisist ettevõtlust. See, et väikeste meetmest on võimalik kasvada suuremaks ja hiljem pääseda juurde järgmistele meetmetele, see on igati mõistlik. Investeeringumeetmete vähendamine ei ole mõistlik. Ei saa aru, et miks Natura on püha ja seda peab MAK-ist rahastama. Investeeringumeetme võiks omakorda jagada ümbrikuteks müügitulu 16 000–100 000 (masinad, seadmed jmt) ja müügitulu üle 100 000 (ehitised ja suured investeeringud). Mitmekesistamise jaoks on raha vaja, aga ei näe seda kohta, kust seda võtta annaks. Kas I sambast veel raha ära võtta? Peaks eelistama tootlikke investeeringuid. Peame hakkama mõtlema selle peale, et kuidas kohaneda toetuste vähenemisega 2020. aastast edasi. Finantsinstrumentide teema avardab võimalusi, see on koht, kust nii tootjad kui töötajad saavad abi. Oleks vaja mõelda, et kuidas saaks suurendada mitmekesistamise meedet. Kõik lisandväärtust ja töökohti loovad meetmed peaks olema esimene prioriteet. Põhimõtteline heakskiit olemas.

Margus Timmo: põhimõtteline heakskiit olemas. Metsanduse töötlemise sihtgrupp on spetsiifiline, seda ei peaks teistega ühte patta panema. Toetaks meetme kasvõi osalist taastamist. Võiks vaadata veelkord I sambasse lisavahendite osas. Metsandussaaduste töötlemine on kohaliku ressursi väärimine, tasuks sellele eraldi läheneda. Väga toetan väikeste põllumajandustootjate arendamise meedet. See aitab alal hoida töökohti maal. Maal peabki iga pere olema ettevõtja. Kaaluda võiks 16 tuhande eurose käibe nõude vähendamist. Võiks olla sihtgrupp näiteks 4-8 tuhat eurot. Me ei ole seni suutnud innustada Põllumajandusministeeriumi vedama läbirääkimisi teiste fondidega, aga oleme valmis andma täismandaadi, kui keegi oleks eestkõneleja. Oleks vaja, et teised ministeeriumid suunaks ka vahendeid läbi LEADER-i, kes teab kohapealseid vajadusi kõige paremini. Kiviaed tuleks üle anda LEADER meetmesse. Igal piirkonnal ei ole kiviaedu, LEADER võiks otsustada, kuivõrd tähtis see kiviaia ehitamine on. Tervitan, et tootjarühmade meedet ei ole vähendatud. Meede peaks liitma just väiksemaid põllumajandustootjaid, et käive oleks ühiselt üle 16 tuhande euro. Setomaal asutati hiljuti lambakasvatavate ühistu. See tuli tänu Siseministeeriumi regionaalarengu rahadele. Toetan seda, et I sambast vahendeid mitmekesistamise meetmele juurde leida ja metsanduse töötlemise meetme taastamist.

Merit Mikk: finantstabeli pluss on väikeste ettevõtete meetme lisamine, negatiivne on investeeringute ja mitmekesistamise meetme eelarve vähendamine ja sinna metsanduse meetme liitmine. Kõige suuremad probleemid on aga seotud lisaettepanekutega. Ei ole vastu raha I sambast II sambasse tõstmisele, kuid meetmeid peaks vaatama proportsionaalselt. Kui loomade toetust saavad kõik, siis täiendavat tegevusi ei tehta. Loomade heaolu ja KSM kokku (kui toetus 50 euro/ha) nullivad mahetootjate stiimuli mahetootjana jätkata. Eriti hetkel, kus loomakasvatuse toodangu eest ei ole võimalik töölemise puudumise tõttu ka kõrgemat hinda saada. Mahetoetuse sihttase 2020. aastaks on madal – 130 tuhat ha, praegu on juba üle 153 tuhande ha. 2015. aastal, kui meede avaneb, siis taotletakse kohe toetust rohkematele hektaritele, st tuleb toetuse vähendamine. KSM-is on lubatud 4-aastast rohumaad, mahedal kuni 3-aastast. Praegune ettepanek ei ole proportsionaalne.

Kaul Nurm: Taluliit toetab ühispoordumises toodud seisukohti, oleme need omavahel kooskõlastanud, ei hakka siin üle kordama. Tellisime eelmiste perioodide toetuste laekumiste analüüsi. Kui mõlema samba toetused kokku liita ja hektari kohta arvestada, siis on selge korrelatsioon, et mida suurem on tootja (ha ja käibe osas), seda rohkem laekub toetusi iga

hektari kohta. Analüüs vaatles perioodi 2004-2012. Vahe kõige väiksema ja suurema rühma vahel on keskmiselt 56 eurot ning vahe suureneb, 2012 a oli vahe juba 70 eurot. Kuni 100 000 eurose käibega ettevõtted on kõige suuremad kaotajad. Eelmisel perioodil said nad 85 mln eurot vähem toetusi ha kohta. Nende keskmine maakasutus on 150 ha. Maakasutuse mõttes ei ole nad väikeettevõtted. Kui väiksemate panus toidutootmisesse on väike, siis on see pikaajalise poliitika tagajärg. Väiketootjate arengupotentsiaal on avamata. Ümberjaotav toetus oleks olnud just neile, kelle maakasutus jääb alla 130-150 ha piiri, ehk siis sihtrühm on jällegi sama. Kui 39 ha ümberjaotamist ei tule, siis see raha (suurusjärgus 100 mln eurot) peaks laekuma nendesamade väiksemate (100-300 tuhandelise käibega tootjate) kätte. See on potentsiaal, mis vajab väljaarendamist ja ilma tagastamatu abita hakkama ei saa. Oleme valmis ümber tõstma I sambast 10%, so suurusjärgus 100 mln eurot. On hea meel, et 30 mln sellest on broneeritud väikestele. Käibepiir 16 tuhat eurot väikeste meetmes on liiga palju, see võiks olla 8-10 tuhat. Arvestama peab, st sellise arengupreemia väljapanek tekitab uusi taotlejaid juurde, neid kelle käive on praegu alla 4000, see sihtrühm paisub väga kiiresti. Väikeste meetme investeeringud vajavad nõustaja tuge, et nad oma eesmärgi täidaks. Nõustamise eelarvet peaks suurendama mõne miljoni võrra. Kogu investeeringute poti vähenemine ei rõõmusta. Allikas võib olla I sammuga tuleks läbi arvutada, et kas kõik vajavad tagastamatut abi. Oleme seni väitnud, et sihtrühm võiks olla alla 500 tuhande eurose käibega ettevõtted. Teisele poole piiri jääks 220-230 ettevõtet. Kui nende arv läbi korrutada maksimaalse toetuse määraga, siis saame peaaegu kogu meetme eelarve. Tuleks mõelda, kas piir panna 500, 600 või 700 tuhande peal. Suuremad teevad oma investeeringud ära ka ilma 500 000 eurose toetuseta. Ei meeldi, et piir liikuvtehnikal on 100 tuhat eurot, see peaks tõusma vähemalt 200 tuhande peal. See paneb piduri neile, kel hooned on tehtud ja oli plaanis uuel perioodil keskenduda näiteks mullaharimise tehnika vms soetamisele. Masinad on ka pikaajalised investeeringud, tänapäevased masinad kestavad kümneid aastaid. Taristu teema - viimane dreanaaz pandi Eesti mulda 25-30 aastat tagasi, selle elueaks oli projekteeritud 50 aastat. Maaparandussüsteemide amortiseerumine toimub kiirendatud tempos. See eelarverida ei tohiks väheneda. Ei meeldi ka, et noorte eelarve väheneb. Teame, et see oli enim ületaotletud meede, see summa ei kata vajadusi. Me pigem võtaks I sambast raha ja jätaks selle eelarve samaks. Toetame eelkõnelejate tõstatatud metsanduse teemat. Tuleks analüüsida, et kas saavad hakkama 3-4 miljoniga, aga võiks jääda spetsiifiline metsandussaaduste töötlemise meede oma eelarvega. Mullastik – kui varem kompenseeris piirkondlikke ja mullastikuga seotud erisusi LFA meede, siis seda enam ei ole. Me teame, et kõik ei ole võrdsel konkurentsipositsioonil. Happelised mullad suurendavad ebavõrdsust. Võiks võtta selle raha I sambast ja muldade lupjamine võiks jääda ja võiks pidada jõulisi läbirääkimisi Euroopa Komisjoniga. Toetan eelkõnelejat loomade karjatamise osas. 100% karjatamise nõue peaks jääma. Lõtvade tingimustega toetuste juurde tagasitulemine on lihtsalt loomatoetus, loomade heaolu juurde ei tule. Lisaettepanekute osas – keskkonnameetmetele 30 mln euro I sambast juurdeõstmise asemel võiks selle 30 mln eurot anda parem investeeringumeetmele lisaks. Kui ministereerium jääb enda juurde, et see võiks olla KSM lisamakse, siis tuleks siin rakendada esimeste hektarite ümberjaotamise põhimõtet. Seda ei saa õigeks pidada, et võtame I sambast raha ära ja see läheb jälle suurte karjade täiendavaks toetuseks. Nõuded ei ole seal suured ja seda võib pidada otsetoetuste pikenduseks. Pindalapõhised toetused tõstavad maa rendihinda, ka seetõttu oleks parem, kui raha panna investeeringutoetustesse, siis ei ole otsest seost. Tahaks lõpetada jällegi „aktiivse põllumajandustootja“ mõistega. Oleme veendunud, et „aktiivse põllumajandustootja“ mõiste rakendamine viib rendihinna alla (niitmise eest enam toetust ei saaks) või inimesed hakkaksid ise tootma. Kokkuvõttes, peaksime vaatama kriitiliselt eelarveread üle, peaks rahuldama LEADERi ja mitmekesistamise meetme vajadused ja ka muude investeeringumeetmete vajadused. Raha tuleb julgelt võtta I sambast, see peab olema kättesaadav väikestele põllumajandustootjatele, kes vajavad tagastamatut abi,

et tootmist konkurentsivõimelisemaks viia. Ülemised piirid tuleb üle vaadata kõigi investeeringumeetmete puhul, nii tootmise kui ka töötlemise investeeringumeetmetel. Kas tõesti 600 töötajaga ettevõtte ei suuda investeeringut ilma tagastamatu abita ära teha või põllumajandusettevõtte, kellel on 5000 ha maad ja käive 10 mln eurot? MAK-il ja maaelupoliitikal on kolm komponenti – konkurentsivõime, sotsiaalne komponent, keskkond. Sotsiaalset komponenti on olnud seni liiga vähe, tulemus on väiketootjate hääbumine, seda on vaja jõuliselt parandada. Poollooduslikud kooslused annavad keskkonnakasuna rohkem tagasi, kui sinna sisse paneme. Seda ettepanekut toetan. Seisukoht ei ole küll organisatsiooniga kooskõlastatud, kuid tunnetuslikult julgen nii arvata.

Liina Laineveer: Erametsaliidu prioriteet on metsa majandusliku ja ökoloogilise elujõulisuse parandamise meede. Seisukoht ühtib KKM seisukohtadega. Eesti on aktiivne CO2 kvoodi müügil. Vanemad metsad toodavad rohkem CO2-te kui noored. Noorte metsade hooldamata jätmine suurendab keskkonnariski. Taristu osas toetame Jaanus Marrandi ja Kaul Nurmi täna juba eelnevalt esitatud seisukohti. Taristu on vana ja pole saanud pikka aega järjepidevat hooldust. Taristu meetme eelarve vähendamine on otseselt seotud metsade hooldamisega, kui pole taristut, siis pole võimalik metsale ligi pääseda. Looduskaitse on oluline meie kõigi jaoks, seetõttu on oluline Natura metsa majandamise piirangud erametsaomanikele kompenseerida, kuna need piirangud on kogu ühiskonna huvides kehtestatud. Metsandussaaduste töötlemine ja turustamine ka kaudselt seotud metsa majandamise ja hooldamisega. Kokkuhoiukoht on selles, et võiks lõpetada lauskontrollid noorele metsale ja pindala mõõtmised, see on sageli kallim, kui omanikuni jõudev toetusraha. Natura 2000 taotlusel tuleks rakendada pikema perioodi taotlemisvõimalust – iga-aastane taotlemine, menetlemine ja kontrollimine on ülikallis. Täismahus taotluse vormi koos kaartide ja muude dokumentidega ei peaks esitama igal aastal uuesti. Ühel aastal esitatakse taotlus ja järgmistel aastatel andmete õiguse kinnitus, kui midagi pole muutunud. Leame, et on õigustatud MAK-is eelkõige mittetootvate investeeringute ja –kuludega seotud meetmete kärpimine, s.h. tehniline abi. Saadan täiendavalt ettepanekud esmaspäeval. Samuti kui KKM esindaja eelnevalt juba nentis, ei toeta eelarvet sellisel kujul, nagu on praegu esitatud. Liialt palju on meie meetmetest raha läinud.

Margo Keerme: tunnustame teid tehtud töö eest. Rahandusministeerium saatis kommentaarid reedel. Osa saadetud kommentaare said juba vastused, ei toeta finantsinstrumentide vähendamist. Partnerluslepe on kooskõlastamisel Euroopa Komisjonis. Oluline on, et kuidas muutuvad rahastamismahud seal koos MAK eelarve muutmisega. Kui muudame partnerlusleppes midagi nii, et Euroopa Komisjon selle meile tagasi annab, siis võib see tähendada, et viibib kõigi fondide raha kasutamine.

Toomas Kevvai: Margus Timmo mainis, et keegi peaks minema teistest fondidest raha tooma. Teistest fondidest saavad raha tuua ikka sotsiaalpartnerid ise. Küll aga saame toetada teie ettepanekuid. Toetused peavad olema vajadusepõhised. See käib kõigi investeeringutoetuste, mitte ainult väikeste meetme kohta. Tagastamatu toetus peaks minema sinna, kus pangast laenu ei saa ja finantsinstrument enam ei aita. Praegu tundub, et asi läheb vastupidi, et kui toetustest raha üle jääb, siis teeme finantsinstrumendi. See ei puuduta praegust eelarve jaotust, aga pigem üldist loogikat. Mõnikord tundub, et LEADER-it käsitletakse eraldi meetmena ja unustatakse ära, et LEADER on tegelikult lähenemine ja otsuseõiguse delegeerimine kohalikule tasandile. LEADER ei ole kuskilt väljatõstetud asi muude asjade jaoks.

Ivari Padar: võtame kõik ettepanekud arutusele. Lähinädalatel läheb MAK valitsusse.

Illar Lemetti: vaatame ettepanekud läbi, kuid üks on kindel, et I sambast ei saa tulla raha meetmetele, mis ei ole põllumajandusega seotud. Meil on väga vähe meetmeid, mille eelarvet ei soovita suurendada, aga eriti mänguruumi ei ole. LEADER eelarve suurendamine eriti tõenäoline ei ole. Metsanduse meetmeid arutame keskkonnaministeeriumiga aga I sambast sinna raha kindlasti tulla ei saa. Täna 16. istungil tehtud töö eest ja läheme MAK-iga lähiajal valitsusse.

Illar Lemetti
Aseesimees
(allkirjastatakse digitaalselt)

Merle Saaliste
Protokollija
(allkirjastatakse digitaalselt)